

Lespakket
Cliniclowns



Handleiding middenbouw
lespakket voor het primair onderwijs



Lesmateriaal

Een lespakket over het bijzondere werk van de CliniClowns. Kan dat wel? Kun je de intieme, mooie, komische contacten van CliniClowns met kinderen met een ziekte of handicap wel goed over het voetlicht krijgen? Eigenlijk niet. Je moet het beléven. En toch doen we een poging. Met behulp van een digitaal prentenboek voor de jongste kinderen: 'Feest met Pet en Pukkel' en met een filmpje voor de kinderen van midden- en bovenbouw: 'Clowns op bezoek'. En met de lessuggesties in de handleiding (met behulp van werkbladen). Want we vinden het belangrijk om kinderen al vroeg in aanraking te laten komen met wat de CliniClowns voor zieke kinderen kunnen betekenen.

Dat doen we door hen te laten kijken naar wat de CliniClowns doen. Hoe ze kinderen in moeilijke omstandigheden benaderen. Door hen 'de baas' te laten zijn en het spel - want dat is het - te laten bepalen. Om even de sleur te doorbreken en zo hun wereld op z'n kop te zetten. Zodat ze even kunnen vergeten dat ze ziek zijn. Dit kijken naar de CliniClowns draagt ook bij aan de vorming van de kinderen in de omgang met elkaar en in het bijzonder met kinderen met een ziekte of handicap.

Wij raden u aan om dit lespakket eerst te downloaden en kopiëren voordat u aan de slag gaat. Veel plezier bij het uitvoeren van de verschillende activiteiten!

Stichting CliniClowns Nederland

Het lespakket levert een bijdrage aan de volgende kerndoelen:

Mens en samenleving:

34. De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kunstzinnige oriëntatie:

54. De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.



Het werk van de CliniClowns

Woord vooraf

In het lesmateriaal kijken we naar het werk van de CliniClowns. Het materiaal draagt ook bij aan de vorming van de kinderen in hun manier van omgaan met elkaar en in het bijzonder met kinderen met een ziekte of handicap. We bieden materiaal voor onder-, midden- en bovenbouw aan. Per bouw zijn er drie stappen.

Stap 1: Kijken naar de CliniClowns

De middenbouw start met het kijken naar de film 'De CliniClowns'. Daarna bekijken ze eventueel óók het digitale prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel' (zie elders in het menu, daar vindt u ook werkblad 1 met de tekst). Aan de hand van dit verhaal worden de kinderen zich bewust van de meerwaarde van de aanwezigheid van de CliniClowns in een ziekenhuis. Het spel van de clowns laat het kind voor even vergeten dat het ziek is. Het kind kan weer lachen, voelt zich vrij en gesterkt.

Stap 2: Rode Neuzen

De kinderen krijgen oog voor de bijzondere kwaliteiten die de CliniClowns kenmerken. Zij beschikken over de vaardigheid om contact te krijgen met het zieke kind en om hun wereld, voor even, groter te maken dan het ziekenhuisbed. Deze kwaliteiten horen bij een CliniClown, net zoals hun rode neus. In dit deel van de handleiding worden de kinderen gevoelig voor deze kwaliteiten en omschrijven deze 'rode neuzen' met eigen woorden.

Voordat u aan de slag gaat met stap 2, omschrijven we hier enkele karakteristieken van het clowneske spel. Deze helpen u wanneer de kinderen straks zelf zullen omschrijven wat de clowns precies doen. Dit zijn de sleutelwoorden:

Aanhaken

Aanhaken, oppakken, aansluiting zoeken. Een voorwerp bij of van het kind oppakken of een woord van

het kind gebruiken om zo contact te maken. Daarvoor moet je als clown heel goed luisteren en kijken.

Verrassen

Verrassen, aanvullen, nieuwsgierig maken. Iets op een heel andere, soms 'vreemde' manier gebruiken. Dat kan met voorwerpen, maar ook met woorden. Soms door iets letterlijk te nemen, soms door iets een heel nieuwe betekenis te geven. Daarvoor moet je als clown heel goed kunnen fantaseren/improviseren.

Omkeren

Omkeren, omdraaien, veranderen. Kleine dingen worden ineens heel groot gemaakt en zwakke ineens heel erg sterk. Dat is vaak komisch. Het helpt ook om de gevoelens in een situatie om te keren: van bedrukt naar opgelucht. Van opgesloten naar vrij. Ook hiervoor moet je als clown heel goed kunnen fantaseren en improviseren. Tijdens het spel heeft de CliniClown altijd een rode neus op. Gaat die rode neus af, bijvoorbeeld als een verpleegkundige of ouder daarom vraagt? Dan houdt het spel op en is hij/zij geen clown meer. Overigens gebeurt dat nooit in het bijzijn van kinderen.

Stap 3: En nu wij!

De kinderen worden spelenderwijs gestimuleerd om in hun eigen benadering van zieken de leerervaringen toe te passen. De kinderen hoeven zelf géén CliniClown te worden om toch iets te leren van de CliniClowns. Deze oefening vormt een waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van hun communicatieve en sociale vaardigheden.

Lesmateriaal voor de middenbouw (groep 4 t/m 6)

Stap 1: Kijken naar de CliniClowns

a) Het filmpje 'Clowns op bezoek'

De inzet van de CliniClowns kun je het beste leren kennen en waarderen door hen aan het werk te zien. Bekijk daarvoor het filmpje 'Clowns op bezoek'.

Geef vooraf de volgende kijkvragen:

- Wat doen de CliniClowns? Noem straks enkele voorbeelden.
- Waar wil je iets over vragen? Onthoud dat voor na het kijken.

Stel vervolgens een aantal gerichte vragen:

- Waaraan zie je dat het CliniClowns zijn?
- Wat is het leukste dat je in de film gezien hebt?
- Hoe reageren de kinderen die bezoek krijgen van de CliniClowns?
- Ken je zelf kinderen die in het ziekenhuis liggen en bezoek hebben gehad van een CliniClown? Vertel erover.

Extra lessuggesties

b) Het digitale prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel'

Laat de beelden van het verhaal over Tessy, Pet en Pukkel zien (zie elders in het menu; ook op werkblad 1 staat de bijpassende tekst). Tessy ligt in het ziekenhuis. Er is feest op de kamer, want haar kamergenootje Tim is jarig. Maar Tessy heeft geen zin in feesten. Dan komen de clowns Pet en Pukkel op bezoek.

Gesprek:

Laat eerst vrij op het verhaal reageren.

Vragen:

- Wie is de hoofdpersoon, volgens jou?
- Hoe voelt Tessy zich in het begin? Met welke woorden kun je haar emotie beschrijven?
- Hoe voelt Tessy zich aan het einde van het verhaal?

- Wat doen de CliniClowns? Wat vind je daarvan?
- Zit er ook een moeilijk moment voor Pet en Pukkel in het verhaal? Waar dan?

c) Werkblad 2

Op werkblad 2 is het verhaal in een aantal getekende scènes weergegeven. Geef ieder kind een kopie. Maak kleine groepjes. Laat de tekeningen uitknippen en op de juiste volgorde leggen. Bespreek klassikaal de juiste verhaallijn. Laat de tekeningen opplakken, zodat ieder kind een eigen stripverhaal heeft.

Geef de volgende kleuopdrachten:

- Is er een moment dat voor Tessa heel moeilijk is? Kleur dat donker.
- Is er een moment dat voor Tessa heel leuk of mooi is? Kleur dat licht.
- Kleur het leukste moment met verschillende, vrolijke kleuren.

Digitale mogelijkheden:

Bekijk op het digibord de vier tekeningen. Er zijn veel emoties te zien. Schrijf in elke tekening welke dat zijn. Kies een kleur bij die emotie. Teken met die kleur een cirkel om het gezicht waar je die emotie ziet.

d) Spelkubus

Maak een (grote) kopie van de zes fragmenten van werkblad 2 die zijn gemarkeerd met een blokje. Plak die op de zes zijden van een kubus. Verdeel de klas in groepjes. Steeds dobbelt één groepje een bepaald moment uit het verhaal van Pet en Pukkel. Laat dit fragment uitspelen en eigen variaties bedenken. Ieder spel wordt kort besproken. Let vooral op wat de clowns doen en zeggen.

Stap 2: Rode neuzen

Doelstellingen:

- De kinderen ontdekken bijzondere kwaliteiten in het optreden van de CliniClowns.

a) Gesprek: De rode neuzen van Pet en Pukkel

Daag de kinderen uit met de volgende opmerking. 'CliniClown worden, dat kan toch iedereen? Je zet een rode neus op, je waggelt op veel te grote schoenen, je maakt een paar goede grappen en je bent het!' Zijn ze het hiermee eens? Leg uit dat CliniClowns echte vaklui zijn. Wáár zijn ze zo goed in? We kijken opnieuw naar Pet en Pukkel. Op werkblad 8 staan enkele scènes uit het verhaal beschreven. Wat doen de clowns nu eigenlijk?

b) Drama: Bij Freek in het ziekenhuis

De kinderen oefenen nu zelf in een ziekenhuissituatie. Ze moeten zich inleven in de rol van de zieke Freek én in de taak van de CliniClowns.

Freek ligt regelmatig in het ziekenhuis. Sinds kort heeft hij een goudvis op zijn ziekenhuiskamer. En daar is hij heel erg blij mee. De clowns hebben dit gehoord van de verpleegkundige. Ze bedenken vooraf een plannetje om hierbij aan te haken.

Opdracht in tweetallen:

Wat doen de clowns als ze binnenkomen, denk je? Bedenk een plannetje.

Hoe het in het echt ging:

De clowns komen binnen met een eigengemaakte hengel. Ze hebben rietjes aan elkaar geschoven en hieraan een theezakje vastgemaakt. Ze spelen dat ze heel erg jaloers zijn en proberen (zogenaamd) de goudvis te vangen.

Opdracht in tweetallen:

De clowns komen binnen met hun hengels en gaan direct naar de goudvis van Freek. Hoe reageert Freek denk je? Wat zal er gebeuren?

Hoe het verder ging:

Freek doorziet het plan van de clowns en gooit de hengels direct overboord. Hij is gek op spannende verhalen en vertelt dat de goudvis clowns lust. Bibberend van angst vragen de clowns - Oepke en Sok - waar de vis zich dan verstopt heeft. Freek, die niet bang is voor de vis, wijst op zijn bed. Opeens schiet zijn voet omhoog en maakt hij een grommend geluid. De clowns schrikken zich een hoedje. Daar is-ie. Stoere Sok springt naar voren en zegt absoluut niet bang te zijn. Freek en Sok sluiten een verbond en maken Oepke keer op keer aan het schrikken. Tot groot leedvermaak van Freek. Stoere Sok krijgt uiteindelijk de grote verschrikkelijke vis te pakken en spoelt hem door de wc. Bange Oepke durft weer achter het gordijn vandaan te komen.

Gesprek:

Wat betekent het bezoek van Sok en Oepke voor Freek? Geef eventueel de volgende mogelijkheden:

- Freek is even helemaal vergeten dat hij ziek is.
- Freek heeft vreselijk gelachen.
- Als Freek bezoek krijgt, heeft hij een leuk verhaal om te vertellen.

Stap 3: En nu wij!

Doelstellingen:

- De kinderen beschrijven hun ervaringen met ziekte.
- Ze proberen zich zo goed mogelijk in te leven in een ander die ziek is.
- Ze oefenen in het omgaan met zieken waarbij ze zich laten inspireren door de mogelijkheden van het clowneske spel (speels toepassen van de eerder ontdekte 'rode neuzen').

Vooraf:

Hang de 'rode neuzen' (zie vorige stap) bij alle verhalen en oefeningen duidelijk zichtbaar voor de klas. De kinderen kunnen hieraan inspiratie ontleen. Na een verhaal of (spel-)oefening geven ze aan welke rode neus (neuzen) ze volgens hun eigen inzicht gebruikt hebben.

a) Verhaal: Neem vaker een tekening mee

Vertel het verhaal van werkblad 9. Volgens oma is een tekening net zo belangrijk als een pilletje.

Gesprek :

- Waarom maken de ik-figuur en Margriet een tekening?
- Hoe reageert oma op de tekeningen?
- Waarom zegt oma: 'Eigenlijk is het net of ik een pilletje krijg als ik zo'n tekening zie?'
- Helpen tekeningen echt net zo goed als een pilletje, denk je?
- Welke andere 'kleine' dingen kun je bedenken voor een zieke persoon?
- Is er een 'rode neus' die goed bij dit verhaaltje past?

Toepassing:

Laat (in groepjes) enkele van deze ideeën uitwerken voor kinderen die op dit moment ziek zijn (thuis of in ziekenhuis). Bedenk samen wie die gaat brengen en hoe het zieke klasgenootje benaderd kan worden.

b) Verhaal: Het valt niet altijd mee!

Het is niet altijd gemakkelijk om een zieke te bezoeken. Ilker is al drie weken ziek. Wat doe je als je een vriend van Ilker bent?

Op bezoek bij Ilker

Ilker verveelt zich dood. Hij is ziek en al drie weken thuis. Op een dag zegt de moeder van Paul, de vriend van Ilker: 'Hé Paul, zou je niet eens een keertje bij Ilker langsgaan. Hij is toch jouw vriend?'

'Jaja,' mompelt Paul.

'Nou dan?'

'Ja, moet ik dan zomaar aanbellen?'

'Da's wel een handige manier om te laten weten dat je naar binnen wilt,' zegt Pauls moeder lachend.

'Ja maar, wat moet ik dan zeggen?'

'Jeempie, Paul,' moppert moeder. 'Moet ik alles voor-kauwen?'

Even later staat Paul toch bij Ilker op de stoep. Hij heeft een stripboek voor hem gekocht. Gelukkig doet de zus van Ilker open. Dan hoeft hij niet zo overdreven beleefd gedag te zeggen.

'Hoi, jij komt zeker voor Ilker.'

'Ja,' zegt Paul.

'Loop maar door, hij zit in de kamer.'

Als Ilker Paul ziet, roept-ie meteen: 'Hè, hè, kom je ook nog een keer kijken. Ik ben alweer bijna beter man!'

'Nou ja, ik wist niet, ik...' hakkelt Paul. 'Hier. Dat scheelt weer een uurtje vervelen.' Hij gooit het stripboek naar Ilker.

'Ik verveel me helemaal niet,' zegt Ilker. 'Hè bah, een stripboek,' zegt-ie chagrijnig, als hij het papier eraf heeft gescheurd. 'Ik houd helemaal niet van lezen. Dat weet je toch?'

c) Drama: Ik ga naar Tom en...

Als je een zieke wilt bezoeken, is het belangrijk dat je van tevoren goed nadenkt over wat je voor hem of haar meeneemt! Groepjes van vier spelen een situatie uit, waarbij één kind de zieke is en drie anderen hem bezoeken. De zieke mankeert iedere keer iets anders. Daardoor moet de visite ook steeds opnieuw nadenken over wat ze wel (en vooral: wat ze zeker niet) mee zullen nemen. Schrijf de volgende situaties op losse kaartjes. Iedere spelersgroep trekt blind een kaartje.

- Tom heeft een been gebroken en kan dus niet uit bed...

- Chantal is net aan haar ogen geopereerd en kan dus niks zien...
- Anouk heeft griep en is snel moe...
- De amandelen van Brenda zijn geknipt en ze kan dus niet praten...
- Frans heeft een hersenschudding en mag niet rechtop zitten...
- Tahib is net zijn blindedarm kwijt en mag nog niks eten...

Bij de nabespreking geeft de zieke aan wat hij van het bezoek en het cadeautje vond. Was het een passend cadeau? Nu volgt een nieuwe ronde van het spel. De visite hoeft dit keer niet zelf een cadeau te bedenken, dat hebt u al gedaan. Geef een cadeau mee dat zeker niet past bij de zieke. Zo krijgt Tom bijvoorbeeld een voetbal en Chantal een boek. De zieke mag gerust laten merken dat dit cadeau niet geschikt is. Nu is de vraag of de visite daar een clowneske draai aan kan geven. Wat kun je allemaal verzinnen met een voetbal of een boek? Bij de nabespreking van deze tweede ronde vraagt u ook of de kinderen 'rode neuzen' hebben gebruikt in het spel.



Stichting CliniClowns Nederland

Postbus 1565
3800 BN Amersfoort

0900 – 3030300 (0,10 eurocent p/m)

info@cliniclowns.nl

www.lespakketcliclowns.nl, www.cliclowns.nl, www.kids4cliclowns.nl

